

Людмила Грижак, Анастасія Драпак
(Чернівці)

ГЕНДЕРНИЙ ЧИННИК У ВЖИВАННІ КВАНТИФІКАТОРІВ НЕОЗНАЧЕНОЇ КІЛЬКОСТІ В ХУДОЖНЬОМУ ТА ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСАХ

У статті досліджено вплив гендерного чинника на особливості вживання квантифікаторів неозначеної кількості в художньому та політичному дискурсах. У результаті аналізу встановлено, що гендерний чинник зумовлює як кількість вжитих квантифікаторів неозначеної кількості, так і специфіку їх вибору у досліджуваних дискурсах.

***Ключові слова:** гендер, дискурс, квантифікатор, кількість, неозначений.*

Гендерный фактор в употреблении квантификаторов неопределенного количества в художественном и политическом дискурсах.

В статье исследовано влияние гендерного фактора на особенности употребления квантификаторов неопределенного количества в художественном и политическом дискурсах. В результате анализа установлено, что гендерный фактор обуславливает как численность квантификаторов неопределенного количества, так и специфику их выбора в исследуемых дискурсах.

***Ключевые слова:** гендер, дискурс, квантификатор, количество, неопределенный.*

The gender factor in the use of quantifiers of indefinite quantity in the fictional and the political discourses.

The paper deals with the influence of the gender factor on peculiarities of the use of quantifiers of indefinite quantity in the fictional and political discourses. Quantifiers are understood in the study as subtypes of determiners whose semantic meaning indicate the quantity of referents. Lexemes of indefinite quantity do not specify the number of referents directly but only

designate large, small or unspecified quantity of them. Despite the fact that gender studies on language performance are numerous in modern linguistics, the influence of gender on the use of quantifiers of indefinite quantity has not been investigated yet. Such quantifiers were chosen for the study: much, many, few, a few, little, a little, some, and any. The examination of the use of these lexemes in the fictional and political discourses has revealed that a gender factor has impact on a number and specificity of the use of quantifiers of indefinite quantity in the analysed discourses. The empirical data prove that the male author uses somewhat more quantifiers of indefinite quantity than the female author in the fictional discourse, however, the female author prefers to use a greater variety of quantifiers and uses more the ones which represent an indefinite small number. On the other hand, the male speaker uses almost twice as many quantifiers as the female speaker in the political discourse, favoring the ones denoting indefinite large number; while the female-speaker gives preference to the quantifiers of unspecified quantity. In general, quantifiers of indefinite quantity are used in situations that require vagueness of expression in order to avoid accuracy and certainty.

Keywords: *gender; gender factor; quantifier; fiction, political discourse.*

Вплив гендерного чинника на процес мовлення, зокрема на вибір мовних одиниць у процесі комунікації є актуальним для сучасних мовознавчих праць, предметом дослідження яких є мовна поведінка людини. Ю. П. Мельник зауважує, що «прийнятий у лінгвістиці антропоцентричний підхід до мови акцентує увагу на всіх параметрах людської особистості, що відбиваються в мові – основному засобі конструювання ідентичності» [7, с. 110]. Гендер, як соціальна категорія, є «продуктом розвитку культури й соціуму» та «має ознаки інституційності, ритуалізованості, релятивності й конвенційності» [10, с. 108]. У мовознавстві поняття «гендер» є основним для гендерних студій і слугує психологічним та соціокультурним показником маскулітності та фемінітності в мовленні та в оцінці картини світу загалом [17, с. 10]. Таким чином, вивчення гендерного чинника як фактору впливу на специфіку використання мовних одиниць, дозволяє виявити закономірності, прикметні ознаки та відмінності мовлення між чоловічою та жіночою особами. У цій розвідці ми проаналізуємо особливості вживання квантифікаторів неозначеної кількості в художньому на політичному дискурсах у мовленні чоловіків та жінок. Актуальність дослідження

полягає в його належності до сучасного антропологічного підходу до вивчення мовних явищ у лінгвістичних працях сьогодення.

Гендерні студії в мовознавчих працях останніх років є багатоплановими. Науковці вивчають становлення гендерних досліджень у лінгвістиці та розмаїття підходів, які застосовують мовознавцями в дослідженні мови з погляду гендерної проблематики (Н. Гоца [1], А. В. Кіріліна [5], Y. Maslova, W. Zukow [15] і ін.); атрибути мовного вираження гендерної відмінності (А. І. Гарбар, І. В. Гарбар [2]); гендерні аспекти перекладу (К. І. Мізін [8], Л. М. Рубан [9] та ін.), гендерні стереотипи (О. І. Демченко, Я. І. Рибалка [3], Г. М. Кузенко [6] та ін.) тощо.

Так, А. В. Кіріліна переконана, що зі «зміною наукової парадигми в гуманітарних науках і розвитком постмодерністської філософії» з'явилося нове розуміння «процесів категоризації, відмова від визнання об'єктивної істини, інтерес до суб'єктивного, до приватного життя людини, розвиток нових теорій особистості», що призвело до «перегляду наукових принципів вивчення категорій етнічність, вік і стать», які раніше інтерпретували здебільшого як біологічно детерміновані [5, с. 110]. Новий підхід став причиною введення в науковий опис терміну гендер, «покликаного підкреслити суспільно конструйований характер відмінностей між чоловіками і жінками» і «вивчити лінгвістичні механізми прояви гендеру в мові та комунікації» [5, с. 110].

Y. Maslova і W. Zukow виокремлюють декілька основних напрямків у гендерних дослідженнях, а саме: вивчення «специфіки відображення гендеру в мові; вивчення особливостей чоловічого та жіночого мовлення; аналіз гендерної ідентичності представників обох статей та специфіку її репрезентації у мові» [15, с. 46].

Разом з тим, Н. Гоца, проаналізувавши базові підходи до проблеми вивчення поняття «гендер» в лінгвістиці, приходить до висновку, що їх «синтез забезпечує ґрунтовний аналіз мовних явищ», а також, що «гендерні особливості у мові потрібно розглядати лише з урахуванням етнічної та соціальної належності, рівня освіченості, а також ситуації» [1, с. 58].

Науковці наголошують на «стильових особливостей, властивих переважно чоловікам чи переважно жінкам у рамках чітко окресленої ситуації спілкування, які виникають під впливом як соціокультурних, так і біологічних, і гормональних факторів [2, с. 229].

Л. М. Рубан пише, що «працюючи з художнім текстом, перекладач повинен враховувати гендерні й культурологічні особливості мови перекладу, звертати увагу на стереотипні судження про чоловіка і жінку, прагнути бути не лише перекладачем, а й співавтором художнього твору» [9, с. 65].

Разом з тим, гендерні дослідження використання квантифікаторів ще не були предметом уваги в мовознавчих працях сучасності.

Метою статті є дослідити гендерну специфіку вживання квантифікаторів неозначеної кількості в художньому та політичному дискурсах. Художній дискурс представлений романами «Дівчина у потягу» П. Гоукінз [12] та «Острів проклятих» Д. Ліхейна [14], авторами яких є, відповідно, жінка і чоловік, а політичний репрезентований передвиборними дебатами між Г. Клінтон та Д. Трампом [16, 18, 19].

Питання частиномовного статусу квантифікаторів ще не знайшло однозначного вирішення в мовознавстві. Вузьке трактування квантифікаторів зараховує їх до класу детермінативів англійської мови. Так, у *Longman Grammar of Spoken and Written English* квантифікатори визначаються як мовні одиниці (напр., *some book, many books, etc.*), які уточнюють кількість предметів референції та можуть мати ідентичні форми з займенниками [11, с. 70-71]. Граматисти вирізняють чотири види квантифікаторів: інклюзивні (*all*), великої кількості (*many*), незначної або малої кількості (*some*), довільні/ негативні (*any*).

Натомість, широке розуміння квантифікаторів включає до цього класу різні частини мови. Зокрема, В. В. Дубровська переконана, що поняття «квантифікатор» охоплює різні частини мови. Ядро категорії квантифікаторів становлять кількісні числівники і їх підвиди, порядкові числівники і дробові числівники, а периферію – одиниці з кількісним значенням, що включають партитивні і збірні іменники, невизначені займенники, прикметники, прислівники, складні дієслова, деякі прийменники, а також іменники, в яких кванторний компонент значення можна виявити тільки шляхом етимологічного аналізу» [4, с. 8-9].

У роботі прийнято вузьке розуміння квантифікаторів і вони визначаються як підвид детермінативів, у семантичному значенні яких є настанова на кількість означуваного референта. Квантифікатори можуть виражати означену (*both, either*) та неозначену кількість (*some, few*). Неозначена кількість може мати різні форми кількісної оцінки –

багато, мало, достатньо, недостатньо тощо. Крім неозначеної кількості, ряд квантифікаторів може також позначати неозначену якість, наприклад:

*You were in **some** state last night* [12, с. 30].

*Then **any** truth they say, Chuck said, must be a lie* [14, с.28].

Однак такі випадки ми залишили за межами нашого дослідження. Специфіка використання квантифікаторів неозначеної кількості досліджується крізь призму гендерного чинника. Р. Лакофф пов'язувала жіночий мовленнєвий акт з невпевненістю, неточністю та більшою гуманністю, а чоловічий мовленнєвий акт описувала як цілеспрямований, імпульсивний та агресивний [13]. У цьому контексті квантифікатор можна вважати як маркер неточної та неозначеної інформації.

З метою дослідити вплив гендерного чинника на вживання квантифікаторів неозначеної кількості в художньому дискурсі нами проаналізовано особливості використання квантифікаторів у романах Д. Ліхейна «*Shutter Island*» [14] та П. Гоукінз «*The Girl on the Train*» [12]. Ці романи написані авторами різних статей, тому можемо вважати їх прикладами жіночого та чоловічого дискурсів. Обмежений обсяг статті зумовив вибір ряду квантифікаторів на позначення неозначеної кількості. У таблиці 1 наведені зведені результати аналізу:

Таблиця 1

Вживання квантифікаторів неозначеної кількості в художньому дискурсі

Квантифікатор	Shutter Island		The Girl on the Train	
	Кількість	%	Кількість	%
Some	82	28%	59	21%
Any	22	7%	37	13%
A few	66	22%	58	20%
Few	6	2%	-	-
A little	21	7%	57	20%
Little	1	1%	2	1%
Many	21	7%	12	3%
Much	77	26%	62	22%
Загалом	296	100%	287	100%

Виокремлені для аналізу квантифікатори неозначеної кількості в романі Д. Ліхейна «*Shutter Island*» становлять 0,37% від загальної кількості слововживань у творі. Фактична кількість слововживань у романі становить 80943 мовних одиниць, з яких 296 – це вибрані для аналізу квантифікатори неозначеної кількості.

Найчастіше автор-чоловік вдається до вживання квантифікаторів *some* (82 використання), *much* (77 використань) та *a few* (66 використань) для вираження неточної кількості. Наприклад:

*They'd had **some** designs, apparently, to make this a training facility* [14, с. 22].

*...he spent far too **much** time in the bathroom every morning pampering himself with talcs and scented oils* [14, с. 39].

*We've had **a few** instances of inappropriate volatility recently* [14, с. 34].

Водночас автор-жінка дещо по-іншому вживає різні квантифікатори. Проаналізовані квантифікатори становлять 0,28% від загальної кількості слів, використаних у романі П. Гоукінз «*The Girl on the Train*». Кількість слововживань становить 102080, з яких 287 слів є досліджувані види квантифікаторів.

Найчастіше автор-жінка використовує квантифікатор неозначеної великої кількості *much* (62 використань). На другому місці знаходиться квантифікатор неозначеної кількості *some* (59 використань) та два квантифікатори на позначення неозначеної малої кількості *a few* (58 використань) та *a little* (57 використань). Наприклад:

*I don't hold out **much** hope, but there is nothing else I can do* [12, с. 45].

*He had a kettle and **some** Nescafé on top of a fridge in the corner of the office* [12, с. 61].

*The second call from him was this morning, just **a few** minutes ago* [12, с. 87].

*I need to learn to lose **a little** better* [12, с. 96].

Проаналізувавши вживання квантифікаторів неозначеної кількості в романах, написаних автором-жінкою та автором-чоловіком, можна прийти до висновку, що Д. Ліхейн як представник чоловічого дискурсу дещо частіше звертається до вживання квантифікаторів, ніж П. Гоукінз як представниця жіночого

дискурсу (296:287), однак ця різниця є несуттєвою. Окрім кількості вжитих квантифікаторів, відрізняється і специфіка використання квантифікаторів. Жінка-автор практично однакову кількість разів застосовує такі квантифікатори як *much*, *some*, *a few* та *a little* і значну частину в її дискурсі становлять квантифікатори неозначеної малої кількості. У той час як автор-чоловік найбільше надає перевагу лише квантифікатору *some*. Таким чином, гендерний чинник впливає на вживання квантифікаторів у художньому творі, а особливо на кількість вживань, так як автор-чоловік використовує квантифікатори частіше (0,37%:0,28%).

Вплив гендерного чинника на вживання квантифікаторів неозначеної кількості в політичному дискурсі досліджено на прикладі передвиборних політичних дебатів кандидатів у президенти США Г. Клінтон та Д. Трампа [16, 18, 19]. Проаналізовано 50988 слововживань, виокремлено 249 досліджуваних квантифікаторів неозначеної кількості, що становить 0,49% всіх слововживань, використаних у трьох дебатах між Д. Трампом та Г. Клінтон . У таблиці 2 наведені зведені результати аналізу:

Таблиця 2

**Вживання квантифікаторів неозначеної кількості
в політичному дискурсі**

Квантифікатор	Д. Трамп		Г. Клінтон	
	Кількість	%	Кількість	%
Some	31	19%	39	44%
Any	10	6%	4	5%
A few	-	-	3	3%
Few	-	-	-	-
A little	4	2%	1	1%
Little	1	1%	1	1%
Many	68	43%	23	26%
Much	46	29%	18	20%
Загалом	160	100%	89	100%

Як слідує з таблиці, найчастіше Г. Клінтон схиляється до вживання квантифікатора *some* (39 вживань), що становить 44% від усієї кількості вживань політиком квантифікаторів у трьох дебатах.

Наприклад:

*... I saw Donald saying that there were **some** Iranian sailors on a ship in the waters off of Iran ... [19].*

*Yes, I think that that's a very good question, because I've heard from lots of teachers and parents about **some** of their concerns about **some** of the things that are being said and done in this campaign [16].*

Водночас Д. Трамп надає перевагу квантифікаторам неозначеної великої кількості *many* та *much*. Кількість прикладів вживання квантифікатора *many* становить 68 разів, що складає 43% від загальної кількості вжитих ним квантифікаторів. У свою чергу, квантифікатор *much* був застосований 46 разів, що становить 29% від загальної кількості квантифікаторів, використаних цим політиком у трьох дебатах. Наприклад:

*...toward a tremendous number of people, **many, many** millions of people that I represent [18].*

*But you won't change the law, because you take in so **much** money [18].*

Різницю у вживанні квантифікаторів між Г. Клінтон та Д. Трамп слід вважати суттєвою. Згідно з отриманими результатами, Д. Трамп використовує квантифікатори майже вдвічі частіше ніж Г. Клінтон. Тогочасні кандидати застосовували квантифікатори в ситуаціях, в яких вони не були обізнані або не мали точних даних чи інформації, або намагалися уникнути конкретних відповідей. Наприклад:

*...because they have special interests and the special interests want those companies to leave, because in **many** cases, they own the companies (Г.Клінтон) [19].*

*Gee, I hope it does collapse, because then I can go in and buy some and make **some** money (Д. Трамп) [19].*

Д. Трамп майже удвічі більше використовує квантифікатори в порівнянні з Г. Клінтон (160:89). Отож, можемо констатувати, що в політичному дискурсі гендерний чинник впливає на використання квантифікаторів – кандидат-чоловік використовує більше квантифікаторів чим надає більшої неточності та приблизності своїм висловлюванням.

Проаналізувавши використання квантифікаторів на позначення неточної кількості в художньому та політичному дискурсах, можна зробити наступні висновки: а) у художньому дискурсі автор-чоловік

дещо більше вживає квантифікатори, аніж автор-жінка, однак автор-жінка надає перевагу використанню квантифікаторів різних видів і вживає велику кількість квантифікаторів, які позначають неозначену малу кількість; б) у політичному дискурсі Д. Трамп набагато частіше використовує квантифікатори, ніж Г. Клінтон, надаючи перевагу лексемам на позначення неозначеної великої кількості. Квантифікатори на позначення неозначеної кількості використовуються в ситуаціях, які вимагають приблизності вираження, щоб уникнути точності та означеності.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі гендерного чинника у вживанні квантифікаторів у інших видах дискурсу та вивчення інших аспектів мовного вираження гендерного чинника.

Список літератури:

1. Гарбар А. І. Прояви гендерних відмінностей у мові / А. І. Гарбар, І. В. Гарбар // Гуманітарний вісник НУК : збірник наукових праць. – Випуск 6. – Миколаїв, 2013. – С. 227–234.
2. Гоца Н. Вивчення мови крізь призму гендерних теорій / Н. Гоца // Мандрівець. – 2013. – № 5. – С. 55–58.
3. Демченко О. І. Гендерні стереотипи у літературі ХХ ст. (на матеріалі творчості Павла Глазового) / О. І. Демченко, Я. І. Рибалка // Український смисл : наук. зб. / за ред. проф. І. С. Попової. – Дніпропетровськ : Ліра, 2014. – С. 38–49.
4. Дубровская В.В. Домен количества в лексико-семантическом пространстве английского языка: диссертация ... кандидата филологических наук: 10.02.04 / Дубровская В. В. – Нижний Новгород, 2014. – 184 с.
5. Кирилина А.В. Лингвистические гендерные исследования как проявление смены эпистемы в гуманитарном знании / А.В. Кирилина // Вестник Военного университета. – 2010. – № 4 (24). – С. 110–114.
6. Кузенко Г. М. Парадигма гендерних стереотипів у мовній картині світу / Г. М. Кузенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. – 2014. – Вип. 8(2). – С. 243–245.
7. Мельник Ю. П. Об'єктивація гендерних стереотипів у сучасній лінгвістичній науці / Ю. П. Мельник // Вісник Житомирського

- державного університету. – Випуск 45. – 2009. – С. 110–114.
8. Мізін К. І. Специфіка перекладу українською мовою англійських і німецьких гендерно маркованих сталих словосполучень / К. І. Мізін // Лінгвістика. – 2014. – № 1. – С. 23–30.
 9. Рубан Л.М. Гендерні особливості перекладу художнього тексту в наукових працях / Л.М. Рубан // Філологічні трактати. – 2013. – Т.5, №4. – С. 62–66.
 10. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
 11. Biber D. Longman Grammar of Spoken and Written English / [D. Biber, S. Johansson and others]. – London : Pearson Education, 2007. – 1204 p.
 12. Hawkins P. The Girl on the Train / P. Hawkins. – London : Black Swan, 2016. – 416 p.
 13. Lakoff R. Language and Woman's Place / R. Lakoff // Language in Society. – Vol. 2. No. 1, 1973. – P. 45–80.
 14. Lehane D. Shutter Island / D. Lehane. – New York : Harper, 2011. – 419 p.
 15. Maslova Y. Features of Linguistic Gender Studies = Особливості лінгвістичних гендерних досліджень /Y. Maslova, W. Zukow // Journal of Education, Health and Sport. – 2016;6(2). – 24–46.
 16. Presidential Debate: Donald Trump v Hilary Clinton [Electronic resource]. – Mode of access : <http://fortune.com/2016/10/09/presidential-debate-read-transcript-donald-trump-hillary-clinton/>
 17. Stoller R. Sex and Gender: The Development of Masculinity and Femininity/ R. Stoller – London : Taylor & Francis Group, 1994 – 400p.
 18. The final Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated [Electronic resource] // The Washington Post. – Mode of access : https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/10/19/the-final-trump-clinton-debate-transcript-annotated/?utm_term=.863d230107e8
 19. The first Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated [Electronic resource] // The Washington Post. – Mode of access : https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/26/the-first-trump-clinton-presidential-debate-transcript-annotated/?utm_term=.64f206e68d61

References transliterated

1. Harbar A. I. Proyavy hendernykh vidminnostey u movi / A. I. Harbar, I. V. Harbar // Humanitarnyy visnyk NUK : zbirnyk naukovykh prats'. – Vypusk 6. – Mykolayiv, 2013. – S. 227–234.
2. Hotsa N. Vyvchennya movy kriz' pryzmu hendernykh teoriiy / N. Hotsa // Mandrivets'. – 2013. – # 5. – S. 55–58.
3. Demchenko O. I. Henderni stereotypy u literaturi XX st. (na materialy tvorchoosti Pavla Hlazovoho) / O. I. Demchenko, Ya. I. Rybalka // Ukrayins'kyy smysl : nauk. zb. / za red. prof. I. S. Popovoyi. – Dnipropetrovs'k : Lira, 2014. – S. 38–49.
4. Dubrovskaya V.V. Domen kolichestva v leksiko-semanticheskom prostranstve angliyskogo yazyika: dissertatsiya ... kandidata filologicheskikh nauk: 10.02.04 / Dubrovskaya V. V. – Nizhniy Novgorod, 2014. – 184 s.
5. Kirilina A.V. Lingvisticheskie hendernyie issledovaniya kak proyavlenie smenyi epistemiy v gumanitarnom znaniy / A.V Kirilina // Vestnik Voennogo universiteta. – 2010. – # 4 (24). – S. 110–114.
6. Kuzenko H. M. Paradyhma hendernykh stereotypiv u movniy kartyni svitu / H. M. Kuzenko // Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya : Filolohiya. – 2014. – Vyp. 8(2). – S. 243–245.
7. Mel'nyk Yu. P. Ob'yektyvatsiya hendernykh stereotypiv u suchasniy linhvistychniy nautsi/ Yu. P. Mel'nyk// Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnogo universytetu. – Vypusk 45. – 2009. – S. 110–114.
8. Mizin K. I. Spetsyfika perekladu ukrayins'koyu movoyu anhliys'kykh i nimets'kykh henderno markovanykh stalykh slovospoluchen' / K. I. Mizin // Linhvistyka. – 2014. – # 1. – S. 23–30.
9. Ruban L.M. Henderni osoblyvosti perekladu khudozhn'oho tekstu v naukovykh pratsyakh / L.M. Ruban // Filolohichni traktaty. – 2013. – T.5, #4. – S. 62–66.
10. Selivanova O. Suchasna linhvistyka : terminolohichna entsyklopediya / O. Selivanova. – Poltava : Dovkilliya-K, 2006. – 716 s.
11. Biber D. Longman Grammar of Spoken and Written English / [D. Biber, S. Johansson and others]. – London : Pearson Education, 2007. – 1204 p.
12. Hawkins P. The Girl on the Train / P. Hawkins. – London : Black Swan,

2016. – 416 p.
13. Lakoff R. Language and Woman's Place / R. Lakoff // Language in Society. – Vol. 2. No. 1, 1973. – P. 45–80.
 14. Lehane D. Shutter Island / D. Lehane. – New York : Harper, 2011. – 419 p.
 15. Maslova Y. Features of Linguistic Gender Studies = Особливості лінгвістичних гендерних досліджень /Y. Maslova, W. Zukow // Journal of Education, Health and Sport. – 2016;6(2). – 24–46.
 16. Presidential Debate: Donald Trump v Hilary Clinton [Electronic resource]. – Mode of access : <http://fortune.com/2016/10/09/presidential-debate-read-transcript-donald-trump-hillary-clinton/>
 17. Stoller R. Sex and Gender: The Development of Masculinity and Femininity/ R. Stoller – London : Taylor & Francis Group, 1994 – 400p.
 18. The final Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated [Electronic resource] // The Washington Post. – Mode of access : https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/10/19/the-final-trump-clinton-debate-transcript-annotated/?utm_term=.863d230107e8
 19. The first Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated [Electronic resource] // The Washington Post. – Mode of access : https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/26/the-first-trump-clinton-presidential-debate-transcript-annotated/?utm_term=.64f206e68d61